

Justitiedepartementet

Yttrande över promemorian Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser (Ds 2023:17)**Sammanfattning**

Jönköpings kommun har tagit del av förslaget till ny lag som innebär att polisen kan utfärda vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser.

Jönköpings kommun ifrågasätter hur effektivt förslaget är för att förebygga och förhindra organiserad brottslighet. I förslaget anges att det kommer att leda till att brottslighet, som bedrivs i kontexten kriminella nätverk, i viss mån minskar. Det kan dock ifrågasättas om det får annat än marginell betydelse. Den forskning som finns på området är inte heller entydig när det gäller hur effektivt ett vistelseförbud är. Man bör även reflektera över eventuella tillämpningssvårigheter samt den rättsosäkerhet som kan uppstå för en enskild som är föremål för ett förbud.

Synpunkter på förslaget**Effektivitet**

Förslaget bygger på premissen att om flera personer får vistelseförbud samtidigt i ett område med hög konfliktnivå ska det kunna minska risken för att personer som är i konflikt med varandra möts på gator och torg och därmed minskar risken för uppgörelser på allmän plats. Även öppen narkotikahandel och utpressning ska kunna förhindras. Förslaget hindrar dock inte att kriminella bedriver den brottsliga verksamheten på andra platser.

Det framgår också av promemorian att sprängningar eller skjutningar på spridda geografiska platser och som föregås av betydande planering, inte bedöms kunna förhindras genom denna typ av vistelseförbud.

Förslaget får således främst betydelse för impulsiv grov brottslighet. Mot bakgrund av dagens grova våld och många kriminellas avsaknad av respekt för lagar är det osäkert om förslaget ger önskad effekt. Även om det är positivt att vissa individer kan hållas borta från vissa platser finns det mycket som talar för att de kriminella nätverken finner nya arbetssätt och att brottsligheten söker sig till andra platser och former. Exempelvis tycks rekryteringen till nätverken gå allt längre ner i åldrarna. Eftersom förslaget om vistelseförbud inte får avse personer under 15 år kan det ytterligare förstärka trenden att rekrytera mycket unga till de kriminella nätverken.

Risk för rättsosäkerhet

Förslaget om vistelseförbud innebär att polisen måste göra en riskbedömning om en person eller en grupp av personer kommer att utöva brottslig verksamhet inom området eller om de medvetet kommer att främja den brottsliga verksamheten.

Det innebär att även personer som inte är dömda för brott kan omfattas. Det kommer dock att vara svårt att visa att en ostraffad person kommer att främja ett brott. Den enskilde kan begära överprövning hos tingsrätt men det blir fortfarande en svår rättstillämpning. Även om förslaget i viss mån skulle kunna hindra de mer brottsaktiva kan det även utgöra incitament för de kriminella nätverken att i större utsträckning rekrytera ostraffade.

Tillit till samhället

Till skillnad från andra typer av förbud, såsom kontaktförbud och tillträdesförbud vid idrotsevenemang, så innebär vistelseförbudet att en person direkt pekats ut som en del av, eller ha koppling till, ett kriminellt nätverk. Det innebär att den enskilde anklagas för att vara del av den organiserade brottsligheten.

Eftersom bedömningen kan vara svår finns det en överhängande risk för att personer som pekats ut är oskyldiga och att ett sådant utpekande påverkar vissa gruppers förtroende för polisen på ett negativt sätt, och därmed även tilliten till rättsväsende och samhället i sin helhet. I Jönköpings kommun finns en lång tradition av en väl fungerande samverkan för och tillsammans med barn och unga kring fysisk och social hälsa. Samverkan sker både strukturerat och systematiskt men också påkallat av händelser och skeenden. I samverkan ingår olika delar av kommunen samt civilsamhället, polisen och Region Jönköpings län. En viktig grundkomponent i samverkan handlar om tillit och förtroende. Ett verktyg som ger polisen möjlighet att utdöma vistelseförbud i förebyggande syfte riskerar att skapa rädsla hos vissa grupper vilket skulle kunna äventyra samverkan.

Avslutningsvis

Jönköpings kommun inser att situationen med ökad gängkriminalitet kan motivera skärpta påföljder och en skärpt lagstiftning. Långsiktigt krävs även åtgärder både när det gäller polisens utredningsarbete och arbetet med att förhindra kriminella nätverks penningflöden. Det krävs därutöver även arbete med förebyggande sociala insatser, särskilt mot de yngre.

Jönköpings kommun vill avslutningsvis betona att det bör göras noggranna överväganden vid beslut om att inskränka den enskildes rörelsefrihet och integritet, eftersom föregående prövning i domstol inte sker. Jönköpings kommun vill särskilt framhålla vikten av att säkerställa barnkonventionens principer om bland annat barnens bästa och rätt till liv, överlevnad och utveckling beaktas.

JÖNKÖPINGS KOMMUN

Ann-Marie Nilsson
Kommunstyrelsens ordförande

Johan Fritz
Stadsdirektör